אילו היה לו בן **לא דברנו.** פ"ה שכבר היו יודעות פרשת נחלות וקשה דהא אכתי לא נאמרה כדאמרינן לעיל שזכו בנות ללפחד ונכתבה על ידן ועוד דאפילו יודעות פרשת נחלות דבן ובת יורשין היאך יודעות דבן קודם לבת הא אכתי לא נאמר וכל בת יורשת נחלה ואם כן איכא למימר כדפריך רב פפא לעיל לאביי איכא בן ובת לא האי לירות כו' ועוד אם היו יודעות פרשת נחלות למה הוצרכו לדבר מכח פרשת יבמין[א] ונראה לרשב"א דהיו יודעות מהתנאתם לבניכם ולא לבנותיכם א"נ מסברא משום דבת [ב] מסבת נחלה ולא בן אי נמי מדכתיב נחלה תחלק (את) הארץ היינו זכריס ועוד קשיא לן דקאמר אילו היה בת לבן לא דברנו והא אכתי לא נאמר משום נחלה ונראה לפרש לא דברנו לפי שלא היה להן אז שום כח לדבר אבל עכשיו שאין [בת] בן יש [ג] (להן כח) מפרשת יבמין: **אפילו** קטנה **שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה.** נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד (שבת דף לו:) בלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמיס נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג וילאו אחריס ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכחי קראי:

מתיב

[ד]שמגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב ואי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה היא גופה קא מסתפקא ליה דכתיב [1] ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורישין ואינן יורשין ופשטו ליה תרוייהו [ה]ירושה לכם מאבותיכם ומורישין ואינן יורשין והיינו דכתיב [2] תביאמו ותטעמו בהר נחלתך תביאנו לא נאמר אלא תביאמו מלמד שמתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין [3] ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה אבא חנן אמר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולן במאי קמיפלגי מר סבר [ו]חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר [א]אין חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא הלכתא אהלכתא לא קשיא [2]הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן חכמניות הן שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר רב יצחק מלמד שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין שנאמר [4] כי ישבו אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד [5] ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מכאן בת אביי אמר אפילו היה בת לבן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אליעזר בן יעקב אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה איני והא אמר רב חסדא ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות הן נעשה להן נס כיוכבד דכתיב [6] ויולך איש מבית לוי ויקח את בת לוי

אפשר

[ז]שמגלגלים זכות. שהבניס והקרובים יירשו את קרוביהס: **על ידי זכאי. בנות** ללפחד: **וחובה.** היינו סקילה שחמורה דנוח הוא לאדם לידון בחנק: **על ידי חייב.** מקושש: **היא גופה.** קמבעיא ליה מה דפשיטא לן השתא דארץ ישראל מוחזקת היא קמספקא ליה ואמן דפשיטא לן היינו ממאי דפשט ליה הקב"ה והעברת[ד] זה חלק בכורה [קיח:]: **דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה.** והאי מורשה לשון ירושה משמע כמו למורש קפוד (ישעיה יד) מועד מופת מולא מורד וגם לשון מוריש לאחריס מדלא כתיב ירושה. וקא מיבעיא ליה האי מורשה דקאמר רחמנא פשיטא לי דמורישין ואינן יורשין הוא מדכתיב מורשה ולא כתיב ירושה ועוד שהרי כבר מתו כולן במדבר אלא הכי קמבעיא ליה מי איכא למימר נמי דהכי קאמר ירושה היא לכם מאבותיכם ונוטל בה הבכור חלק בכורה דכיון דכתיב לכם מורשה ירושה היא לכם נמי בעי למימר: **או דלמא מורישין ואינן יורשין.** לחוד קאמר אבל אינה ירושה להם ולא יטול בה הבכור חלק בכורה: **ופשטו ליה.** משמיא דתרוייהו משמע מדאמר ליה רחמנא והעברת זה חלק בכורה ש"מ דירושה היא לכם מאבותיכם נמי קאמר רחמנא אבל מורישין ואינן יורשין ממילא הוה ידע כדפריסית והאי דפשט ליה תרוייהו לא קאי אמורישין ואינס יורשין אלא אירושה היא לכם מאבותיכם קאי וממילא ידע דתרוייהו קאמר רחמנא דכתיב מורשה ולא כתיב ירושה ועוד שכבר מתו מתי מדבר. כן נראה בעיני ועיקר: **ליולא בדבר אפה אומר.** דכי היכי דהאי מורשה אתא להתנבאות עליהן דמורישין ואינן יורשין ואע"ג שלא חטאו עדיין חטא דמרגלים ולא נגזרה גזירה כך אנו מוצאים פסוק אחר שנתנבאו שלא יכנסו לארץ ואע"פ שעדיין לא נגזר עליהן שלא ליכנס: **הביאמו.** לאחריס משמע: **אפשר עמדו לפני משה ולא אמר להן כלום.** והלכו אחרי כן לפני אלעזר משה לא שנאה אלעזר מנין לו ואפשר שאלעזר לא אמר כלום והלכו אחרי כן לפני הנשיאים ואמ"כ לפני העדה: ה"ג **והלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס את המקרא כו'.** ולא גרסינן ולא אמרו כלום: **ודרשהו.** כלומר דרשהו כאילו כתוב למפרע ותעמדנה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר ומקמי אלעזר עמדו לפני הנשיאים ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כתב ותעמדנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר ולפני משה היינו לפי שאינו רוצה להקדים בפסוק תלמיד לרב אלא לראשון ראשון חשוב: **בביה המדרש היו יושבין.** משה ואלעזר ונשיאי העדה[ה] ועמדו לפני כולן שאלו לכולן ביחד וחלקו כבוד לתלמידים במקום רבותיהס: **אבא חנן סבר חולקין.** דכל זה חשיבותו של רב הוא ויחא ליה: **רבי יאשיה סבר אין חולקין.** הלכך מסרס המקרא: **הא דפליג ליה רביה.** לתלמיד יקרא ודאי ניחא ליה שיחלקו לו גם אחריס כבוד ומשה רבינו הוה פליג יקרא לכל ישראל וכן זה לזה: **חכמניות הן.** בדרך ארץ: **שלפי שעה דברו.** שכשנאלו פתח לדבריהס באו בעלילה ובטענה מעלייתא לבית דין כדמפרש ואזיל: **בפרשת יבמין.** וכן אין לו [דבריס כה] עיין עליו [יבמותכב:]: **אם כבן אנו** (ו). לפטור אמנו מיבוס שהרי היבס קס על שס אחיו לנחלה כדדרשינן ביבמות (דף כד.) והבן מונעו מלייבס את אמו ומלירס את אביו ופוטר הוא את אמו ויורס את אביו ואף הבת כן. וסברא בעלמא הוא: **אילו היה לו בן.** כדכתיב כי אין לו בן [במדבר כז] וכבר היה ידוע (ז) שהבן יורס את אביו שהרי היו יודעות פרשת נחלות כדאמרן לעיל דלא הוה מספקא להו אלא אי נוטלות חלק בכורה אם לאו ונמצא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב [שם] וכן אין לו והעברתם וגו' הא יש לו בן הוא קודם לבת ולא כדאמר רב פפא לאביי לעיל בפרקין (דף קי.) אימא בן ובת לא האי לירס בו ולא האי לירס בו: (הגה"ה. ואם לאו שאין הנקבות חשובות זרע תתיבס אמנו לאחר מאחי אביו והוא יירס נחלת אביו וכן היולא ממנו לאמנו יירס אחריו נכסי אביו. ע"כ תוס'): **והתניא.** אילו היתה בת לא דברנו. והמקשה עצמו אינו יודע לפרשה: **שאפילו היה בת לבן לא דברנו.** שהיו יודעות לדרוש שהבת אינה יורשת עס בת הבן כדאמרן לעיל [קטו:]: **שלא נישאו אלא להגון להן.** כדאמרן לקמן [קכ.] בנות צלפחד הותרו להנשא לכל מי שירצו כדכתיב [במדבר לו] לטוב בעייניהן וגו' אלא מה אני מקייס למשפחת מטה אביהן תהיינה לנשיס עלה טובה הסיאן הכתוב שלא ינשאו אלא להגון להן. אלמא משפחת מטה אביהן הגונין היו ואשכחן שנישאו להס כדכתיב [שס] ותהיינה מחלה ונועה חגלה ומלכה ותרצה לבני דודיהן לנשיס דאף על גב דהותרו לטוב בעייניהן לא רצו להדבק אלא בהגונים: **לא נישאת פחותה מארבעים.** שהיו מצפות להגון להן: **שוב איבה יולדת.** ואם נתעכבו עד ארבעים שנה לא היה אדס נושא אותן והן נמי לא היה להן להתעכב עד ארבעים שנה מאחר שלא ילדו עוד: ומשני **מתוך שצדקניות היו.** בטוחות בצדקתן שיעשה להס נס כיוכבד ולכך נתעכבו עד ארבעים שנה בשביל להנשא להגון כיוכבד שילדה אחר ארבעים[ו] ומיהו נישואיה איכא למימר דהיו קודם ארבעים:

אפשר

עין משפט נר מצוה

ל א ב מיי' פ"ה מהל' ת"ת הלכה ח סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף כא [וכרב אלפס קדושין פ"א דף לכא:]

רבינו גרשום

ומאי קמיבעיא ליה למשה. אם נוטלות חלק בכורה אם לאו הואיל דמוחזק הוא הרי ידע דודאי נוטלות והא לא אצטריך וקשיא לרבא דאמר ארץ ישראל מוחזקת היא. ומשני לעולם מוחזקת היא ודקא קשיא לך מאי קא מיבעיא ליה. היא גופה קא מיבעיא ליה אי מוחזקת היא כי היכי דנוטלות חלק בכורה אי לאו וכהאי גוונא דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' דאמר להו ליוצאי מצרים ומשום הכי מספקא ליה האי דקאמר הכי משמע ירושה לכם לכם מאבותיכם ממש ולא לבניכם ותטלו חלק בכורה (ולא לבניכם) או דלמא הכי קאמר מורשה משמע אתם מורישין אותה לבניכם דנוטלין בה פי שנים אבל אתם אין יורשין אותה משום דבמדבר יפלו פגריכם משום דמספקא ליה אי אמרי' הכי אי הכי קא (מיבעיא) [פשטו] לי' ב"ד של מעלה תרוייהו ירושה היא לכם מאבותיכם ותטלו בה פי שנים דכבר מוחזקת היא לכם מאבותיכם אבל מורישין אתם אותה לבניכם ואין אתם יורשין אותה. והיינו דקאמר בהאי לישנא מורשה כלומר להוריש ולא לירש: ומתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין. כלומר שניבאו על עצמן שלא יכנסו לארץ אלא בניהם ולא נתכוונו לכך: אפשר עמדו לפני משה ולא אמר להם כלום וכו'. אם משה שהיה רבם לא היה יודע להשיב להן כל שכן אידך ומאי קא בעיין קמייהו תו: אלא סרס. הפך את המקרא הקדם המאוחר ודרוש ותעמודנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר הכהן ולפני משה: מר סבר. ר' יאשיה: חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. דשואלין לתלמיד תחלה אפ' במקום הרב ואבא חנן סבר אין חולקין אלא למשה שאלו הלכו ועמדו כולם לפני משה לידע מה משיב להן: הא דפליג ליה רביה יקרא. שמכבדו ונושאו כבוד חולקין: שלפי שעה דברו. כלומר המתינו עד שנזדמנה שעה טובה לדבר בשעה שפוסק משה בפרשת יבמין ואמרו אם כבן אנו נחשבין נירש כבן כדאמרינן בריש פירקין כיון דלענין ייבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי ליהוי. ואי לאו דהוי כמאן דלית לאבינו יורש תתייבם אמנו וחכמה היא זו: דרשניות היו. שהיו יודעות לדרוש דבת במקום בן אינה יורשת מדקאמרי ובנים לא היו לו מכלל דאם היו לו קודמין: והתניא בת. כלומר דאית ברייתא דאמר שאלמלי היה בת לא דברנו: סמי מיכן בת. דהאי ברייתא לאו דוקא דהנהו גופייהו בנות הוו: שאפי' היה לאבינו בת לבן והבן מת בחייו לא דברנו שהיינו יודעין שבת הבן קודמת לנו והיינו דקאמר דרשניות היו שהיו יודעין לדרוש כן: לא נישאת פחותה ממ' שנה. שהמתינו להגון להם:

מסורת הש"ס

ה) [שבת לב. וש"נ], ו) [ע"ז נג.:], ז) [יומא פט. סוטה מ: מא.:], ד) [במדבר כז], ה) [ונשיאים והעדה רס"ק], ו) [שיטה רס"ק], ז) שאין בת כן יש לוכיח מפרשת. רש"ל,

תורה אור השלם

1 וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי יְיָ׃ שמות ו ח

2 תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתֶךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ׃ שמות טו יז

3 וְתַעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר׃ במדבר כז ב

4 כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֲחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבָּמָה יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ׃ דברים כה ה

5 וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְיָ׃ במדבר כז ה

6 וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי׃ שמות ב א

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אם כבן אנו חשובות לפטור אמנו מייבום נירש שהרי: (ב) ד"ה אילו וכו' יזרע להן שהכן: (ג) תוס' ד"ה אילו וכו' דכת מעברת נחלה ולא כן וכו' דקאמר אפילו היה בת:

מוסף רש"י

חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואע"פ שהרב שס, ואין גמלי לרב (סוטה מ:) ואינו כממעט כבוד הרב (יומא סט.). **סרס המקרא.** הפכהו מראשו לסופו (סנהדרין יד.).

מוסף תוספות

א. והלא אפי' היו כבן אם ארץ ישראל אינה מוחזקת לא היה יורש נוטל בראורי. ר"ן.